

Eerste waarneming van *Stenolophus (Egadroma) marginatus* Dejean, 1829 voor de Belgische fauna (Coleoptera: Carabidae)

Michel VAN MALDEREN

Provinciebaan 137, B-9270 Laarne – Kalken, België (e-mail: michelvanmalderen@hotmail.com)

Abstract

The first record of *Stenolophus (Egadroma) marginatus* Dejean, 1829 in Belgium is mentioned and discussed. One female of this species was recorded with a light trap together with 13 other Carabid species.

Keywords: Coleoptera, Carabidae, *Stenolophus (Egadroma) marginatus*, Belgium, first record

Samenvatting

De eerste waarneming van de soort *Stenolophus (Egadroma) marginatus* Dejean, 1829 wordt hier gemeld en besproken. Een wijfje werd ingezameld met een lichtval tezamen met 13 andere loopkeversoorten.

Résumé

La première observation en Belgique de l'espèce *Stenolophus (Egadroma) marginatus* Dejean, 1829 est rapportée et discutée ici. Une femelle a été capturée avec un piège lumineux ainsi que 13 autres espèces de Carabes.

Inleiding

Af en toe wanneer dat de weersomstandigheden gunstig zijn, en volgens mijn gevoel de kans bestaat dat kevers zwermen, instaleer ik een lichtval (HPL 125 watt) in de tuin op de Provinciebaan, 137 te Laarne Kalken om voornamelijk vliegende loopkevers te verzamelen. Deze tuin grenst aan een drukke baan met sterke straatverlichting, en wordt dus in minder ideale omstandigheden opgesteld. Nochtans, kunnen wel leuke soorten verwacht worden aangezien de tuin zich op slechts enkele honderden meters van het uitgestrekte natuurgebied De Kalkense Meersen bevindt. Dit natuurgebied iets meer dan 100 ha groot en werd gevormd door het rechttrekken van de Schelde. Het bestaat uit een dynamisch landschap van slikken, schorren, natte graslanden, bossen en uitgestrekte vijvers en dat leidt tot een grote diversiteit in biotopen en soortenrijke fauna en flora (VAN DAMME & LOSTERIE, 1987).

Voor de nacht van 26 op 27 mei 2018, leken de weersfactoren hoopgevend om veel vliegende loopkevers met de lamp te lokken.

Materiaal en methoden

De lichtval (HPL 125 watt) werd opgesteld tijdens de nacht van 26 op 27 mei 2018, in de tuin grenzend aan de Provinciebaan 137 te Laarne, Kalken. Het was die nacht bewolkt weer met een minimum temperatuur van 13°C, en een windsnelheid van 3 Beaufort vanuit windrichting Oost Noordoost.

De loopkevers werden allemaal ingezameld en bevinden zich in de privécollectie van de auteur.

Resultaten

Na het verzamelen van de loopkevers die deze nacht werden gevonden bij de kwikdamplamp, konden alle loopkevers snel tot op soortniveau worden geïdentificeerd. Eentje, met opvallende zwartgroene kleur en sterke microsculptuur van de dekschilden, kon niet direct worden gedetermineerd. De Loopkevers van Nederland en België (MUILWIJK *et al.*, 2015), vermeld geen soorten die erop geleken. Het naslagwerk, Tiger beetles ground beetles (TRAUTNER & GEIGENMULLER, 1987), bracht de oplossing: het ging om *Egadroma marginatus* Dejean, 1829 (Fig. 1), de enige Europese soort van dit subgenus binnen het genus *Stenolophus*.

In ons land komen drie andere soorten *Stenolophus* voor: *Stenolophus mixtus* (Herbst 1784), *Stenolophus skrimshiranus* (Stephens, 1828) en *Stenolophus teutonus* (Schrank 1781). Bij deze soorten zijn de dekschilden iriserend en is er in meer of mindere mate een vlekkenpatroon aanwezig op de dekschilden. Achtertarslid 1, 2 en 3 hebben aan de buitenzijde een fijne kiel die het best zichtbaar is bij lid 1. De buiksegmenten zijn behaard. Bij *Stenolophus (Egadroma) marginatus* Dejean, 1829 zijn de dekschilden zwartgroen met een sterke microsculptuur en grote mazen, geen vlekkenpatroon, de fijne kiel aan het achtertarslid 1, 2 en 3 ontbreken, en de buiksegmenten zijn onbehaard.

In totaal werden 14 soorten loopkevers aangetroffen die nacht (Tabel 1). Hiervan staan er 6 op de rode lijst (DESENDER *et al.*, 2008). Een merkwaardige vaststelling is dat al deze soorten een voorkeur hebben voor vochtige biotopen. We troffen geen enkele soort aan die droge biotopen verkiest. Deze soorten zijn in het algemeen aanwezig bij het inzamelen met lichtvallen op deze plaats.

Lichtvallen worden gewoonlijk gebruikt om nachtvlinders te inventariseren, en zeer weinig om andere insectenordes te verzamelen. Het aantal (Rode Lijst-)soorten loopkevers dat deze nacht met de lichtval is verzameld toont aan dat het inventariseren op licht de moeite loont en zeker een belangrijke aanvulling kan betekenen om de verspreiding van bepaalde loopkevers beter te begrijpen.

Tabel 1. Met lichtval ingezamelde loopkeversoorten tijdens de nacht van 26 op 27 mei 2018 te Laarne/Kalken met hun Rode lijstcategorie volgens DESENDER *et al.* (2008).

Soort	Aantal individuen	Rode Lijst
<i>Acupalpus brunnipes</i> (Sturm, 1825)	1	Zeldzaam
<i>Acupalpus dubius</i> Schilsky, 1888	3	
<i>Acupalpus exiguus</i> Dejean, 1829	3	Kwetsbaar
<i>Acupalpus parvulus</i> (Sturm, 1825)	3	
<i>Agonum thoreyi</i> Dejean, 1828	3	
<i>Badister collaris</i> Motschulsky 1844	1	Zeldzaam
<i>Badister dilatatus</i> Chaudoir, 1837	1	Zeldzaam
<i>Badister unipustulatus</i> Bonelli, 1813	2	Zeldzaam
<i>Bembidion assimile</i> Gyllenhal, 1810	1	
<i>Bembidion femoratum</i> Sturm, 1825	2	
<i>Bembidion fumigatum</i> (Duftschmid, 1812)	1	Zeldzaam
<i>Pterostichus minor</i> (Gyllenhal, 1827)	1	
<i>Stenolophus mixtus</i> (Herbst, 1784)	13	
<i>Stenolophus marginatus</i> Dejean, 1829	1	Nieuw voor België

Fig. 1. *Stenolophus (Egadroma) marginatus* Dejean, 1829 (♀, 5.8 mm.) België, Oost Vlaanderen Kalken 27.V.2018 (Foto Van Malderen Michel).

Discussie

Stenolophus (Egadroma) marginatus is een mediterrane soort die in Europa voorkomt in Azerbeidzjan, Albanië, Armenië, Bosnië-Herzegovina, Bulgarije, Kroatië, Frankrijk, Georgië, Griekenland, Italië, Macedonië, Portugal, Spanje, Turkije, Ukraine en Joegoslavië (LÖBL & SMETANA,

2003). De soort komt verder ook nog voor in delen van Noord-Afrika en Azië (MACHADO, 1992). De Soort is sinds 2015 ook nieuw voor Zwitserland waar meerdere individuen werden verzameld in het kanton Ticino een gebied grenzend aan Italië (CHITTARO & MARGGI, 2015). In de GBIF databank is een Franse waarneming opgenomen uit 1951 uit Parmain langs de Oise (dep. Val-d'Oise, net ten noorden van Parijs). Maar in de recente literatuur zijn er geen aanwijzingen te vinden waaruit blijkt dat de soort in Frankrijk naar het Noorden zou uitbreiden.

De soort is hygroofiel en komt voor in de buurt van zoet water, op natte en vochtige plaatsen zoals moerassen en oevers van poelen en irrigatiekanalen. Verder kan ze ook worden aangetroffen in zeer uiteenlopende biotopen. De locaties waar de Zwitserse individuen zijn verzameld, zijn landbouwgebieden en men vond ze er versholven onder plantenresten en kluiten aarde op kale grond grenzend aan akkerland. Het substraat was enigszins vochtig (CHITTARO & MARGGI, 2015).

In Tenerife kan men ze aantreffen op de zuid- en westhellingen in de lagere gedeelten van ravijnen, plassen met ziltige randen of aan kustwaterbronnen en de soort heeft er een voorkeur voor zoute milieus van kustzeeën (MACHADO, 1992). Op de Spaanse Balearen komt de soort dan weer voor in olijfgaarden (ZABALLOS & JEANNE, 1994).

De soort is vooral nachtactief en voorplanting heeft plaats in het voorjaar. De soort heeft goed ontwikkelde vleugels en kan goed vliegen. Er zijn vliegwaarnemingen uit Italië, waar de soort met een lichtval bestaande uit 2 blacklight 18W werd ingezameld (ALLEGRO & GRISTALDI, 2016)

Is deze ene lichtvangst van *Stenolophus (Egadroma) marginatus* het bewijs dat deze met een populatie aanwezig is in België? Met één exemplaar is dit natuurlijk moeilijk te achterhalen. Het kan een zwerver zijn, of het individu kan op de één of andere manier geïmporteerd zijn (bv. met olijfbomen of andere potplanten uit het zuiden). Anderzijds zien we de laatste jaren door de opwarming van het klimaat dat er nogal wat insectensoorten opschuiven naar het noorden, en de kans bestaat dat deze soort mag worden toegevoegd aan dit lijstje. De dichtste populaties bevinden zich echter in Zwitserland en het zuiden van Frankrijk, wat toch een opmerkelijke afstand is. In het zuiden van Frankrijk zijn slechts 2 exemplaren gekend van 6 verschillende locaties (COULON *et al.*, 2000), en blijkt de soort dus ook daar niet algemeen. De grote afstand, zijn eerder Mediterraan en mogelijks halofiel karakter en het feit dat er slechts een individu gevonden werd, wijzen eerder op transport. Maar mogelijks is de soort moeilijk te vinden door het geringe aantal individuen dat telkens aanwezig is en voorlopig elders over het hoofd gezien. Ook het feit dat de vondst nabij de Kalkense Meersen gebeurde waar vochtige graslanden met enige zilte invloeden vanuit de Schelde voorkomen, kan er op wijzen dat er een lokale populatie zit.

In de omgeving zijn verder ook geschikte biotopen aanwezig voor de soort. Plaatsen waar ook *Stenolophus mixtus* aanwezig is, zoals moerassen en vochtige habitats langs de Schelde en aangrenzende slikken, schorren en overstromingsgebieden. *Stenolophus skrimshiranus*, een soort die eveneens aanwezig is in het gebied, laat zich ook niet zo gemakkelijk vangen en werd slechts enkele keren met lichtvallen gevangen alsook ingezameld op modderige plaatsen onder plantenwortels daar werd echter telkens maar één exemplaar gevonden. Mogelijks is het wachten op een tweede melding van deze soort via lichtvallen om verdere conclusies te kunnen maken.

Dankwoord

Bedankt Francis Verbeelen voor het nazien van de determinatie, Wouter Dekoninck voor overleg en deskundige raad, Hans Turin en Guido Bonamie voor de nuttige gegevens.

Bibliografie

- ALLEGRO G. & GRISTALDI L., 2016. - Campionamenti di Carabidi nel Parco Fluviale del Po (tratto alessandrino, Piemonte) mediante trappole luminose a luce di Woo (Coleoptera Carabidae). *Bollettino della Società entomologica italiana*, 148 (1): 33-40.
- CHITTARO Y. & MARGGI W., 2015. - *Stenolophus (Egadroma) marginatus* Dejean, 1829 – a new carabid beetle for Switzerland (Coleoptera, Carabidae). *Mitteilungen der schweizerischen entomologischen gesellschaft Bulletin de la société entomologique Suisse*, 88: 321–326.

- COULON J., MARCHAL P., PUIPIER R., RICHOUX P., ALLEMAND R., GENEST L.-C. & CLARY J., 2000. - *Coléoptères de Rhône-Alpes, Carabiques et Cicindèles*. Muséum d'Histoire naturelle de Lyon et Société linnéenne de Lyon, 193 pp.
- DESENDER K., DEKONINCK W. & MAES D., 2008. - *Een nieuwe verspreidingsatlas van de Loopkevers en de zandloopkevers (Carabidae) in België*. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), Brussel, 184 pp.
- LÖBL I. & SMETANA A., 2003. - *Catalogue of Palaearctic Coleoptera: Archostemata, Myxophaga, Adephaga*, Volume 1. Apollo Books, Denmark, 819 pp.
- MACHADO A., 1992. - *Monografía de los carábidos de las Islas Canarias : (insecta, coleóptera)*. Instituto de Estudios Canarios, La Laguna, 734 pp.
- MUILWIJK J., FELIX R., DEKONINCK W. & BLEICH O., 2015. - *De Loopkevers van Nederland en België (Carabidae)*. (Entomologische Tabellen Volume 9). Nederlandse Entomologische Vereniging, Naturalis Biodiversity Center, 215 pp.
- TRAUTNER J. & GEIGENMULLER K., 1987. - *Tiger Beetles, Ground Beetles / Illustrated Key to the Cicindelidae and Carabidae of Europe*. J. Margraf, 488 pp.
- VAN DAMME D. & LOSTERIE C., 1987. - *Het kasteel en de Meersen*. Het gemeentebestuur van Laarne, Groeinge, Kortrijk, 293 pp.
- ZABALLOS J.P. & JEANNE C., 1994. - *Nuevo catálogo de los Carábidos (Coleoptera) de la Península Ibérica*. vol. 1. Monografías S.E.A., Zaragoza, 159 pp.